

ski državni zakon z dne 15. novembra 1867, drž. zak. št. 135, o shodnem pravu se razveljavi. Namesto njega veljajo sledeča določila: § 1. Prirejanje shodov je prosto. § 2. Kdor priredi javen shod, mora 24 ur poprej pisмено naznaniti pristojni oblasti namen, kraj in čas shoda. § 3. Shodi v svrhu agitacije za volitve so takih naznanil prosti, če so volitve že razpisane. § 4. Pristojna oblast je okrajno glavarstvo, v mestih z lastnim statutom magistrat onega okoliša, kjer se shod priredi. § 5. Vse vloge so kolka proste. § 6. Prestopke te naredbe kaznuje v § 4. navedena oblast z denarno globo do 100 K ali z zapornim do 1 tedna. § 7. Naredba stopi v veljavo z dnem razglasitve. — V Ljubljani, dne 25. novembra 1918. — Dr. Brejc s. r.

Kolportaza — prosta. Naredba poverjeništa za notranje zadeve o prosti kolportazi. § 23. tiskovnega zakona z dne 17. decembra 1868, št. 6 drž. zak. iz l. 1863, se razveljavi. — V Ljubljani, dne 25. novembra 1918. Dr. Brejc s. r.

Vseučiliščnikom. Z uradne strani zagrebškega vseučilišča poročajo: Slovenski dijaki, ki so ta semester bili že in-skribirani na katerem avstrijskem vseučilišču, se po sklepu akademskega senata, ki ga bo vlada brez dvojbe potrdila, sprejemajo brez kakršnekoli ovire na zagrebškem vseučilišču, tudi če ne morejo takoj prinesiti demjorija dotičnega avstrijskega vseučilišča. Pristojbine je seveda treba nanovo plačati, ker Avstrija pač plačanih pristojbin ne bo vrnila. — Dijaki, ki so bili vojaki, se morejo istotako vpisati, ako dokažejo, da so bili zares vojaki. Vobče gre zagrebško vseučilišče slovenskim dijakom, ki so zaradi vojne trpeli, v vsakem oziru na roko. Predavanja se zopet začno 10. januarja 1919.

Kdaj podpišejo mir? Pariški dopisnik švicarskega lista »Journal de Geneve« sporoča svojemu listu informacije o poteku mirovni pogodbi, ki se, kakor vse kaže, v kratkem prično. Napačno pa je mnenje, da se nahajamo že na predvečer končnega sklepanja miru. Poteklo bo še mnogo mesecev, preden bo podpisana končna mirovna pogodba. Vendar pa kmalu pride podpisovanje mirovni preliminarijev, v katerih se določijo nov svetovni red. Najprej bo vsaka zvezna država izgotovila svoj poseben program. Drugi štadij mirovni pogajanj bo konferenca zastopnikov entente in zveznih vlad, ki se bo vršila v Parizu ali Versailles, da določi splošni mirovni program. Četudi že sedaj obstoji soglasje glede večine točk tega programa, se utegnejo tekom dogodkov pojaviti novi problemi. Že sedaj je nastala potreba, da se svojeodno določene odredbe v mnogočem izpreme. V prvi vrsti pride tu v poštev kolonialno vprašanje, potem vprašanje bodočnosti Nemške Avstrije in ureditev italijansko-jugoslovanskih interesnih nprstostev. Dokler se gotove vlade zavezniskih držav ne odrečejo malenkostnim metodam stare diplomacije, je vedno še pričakovati interesnih sporov. Na tej konferenci bodo sodelovali med drugimi Clemenceau, Lloyd George in Wilson. Ta konferenca se vrši meseca decembra. Čim bo izgotovljen mirovni program entente, se začne tretja faza, namreč konferenca pooblaščenecv obeh strank za podpisavanje mirovni preliminarijev, kar se bo najbrže hitro izvršilo. Četrta faza pa bo najbrže jako dolgo trajala. Četudi je verjetno, da je mir že skoraj gotov, vendar ostanejo v moči do končnega podpisa mirovne pogodbe vse vojne odredbe. Tako korakoma pride prehod iz vojnega stanja v mirovno stanje.

Ločitev cerkve od države na Češkem. Iz Prage poročajo z dne 17. t. m.: Prvo delo nove vlade je bila izvedba ločitve cerkve od države. V armadi so odstranili križe in odpravili molitev pred pričetkom in koncem šolskega pouka. Zakonska predloga dr. Boučka o obvezni uvedbi civilne poroke in o dovolitvi, da se smejo katoliški ločenci zopet poročiti, dobi v Narodnem svetu veliko večino.

Slovenska Matica. Slovenska Matica prosi vse člane in poverjenike, naj pošljejo članarino direktno na Matico, ne pa po položnicah dunajske pošne hranilnice.

S prosveto k svobodi! Pod tem naslovom čitamo v »Napreju« z dne 20. t. m. nastopni članek: »Naše delavsko ljudstvo je dokazalo, da ima dovolj smisla za izobrazbo. Obilica poučnih predavanj in izobraževalnih tečajev nam priča, da je res, kar trdimo. Umevno je torej, da je v naših vrstah toliko zanimanja do našega šolstva, kolikor ga morda ni nikjer drugod. Delavec ve, da toliko več velja in toliko več more, kolikor globlja in temeljitejša je njegova izobrazba. Moč duha ga dviga z nizkega stališča odvisnosti in hlapčevanja; hoče biti enakopraven član človeške družbe. Kar je, kar ima in kar velja danes, vse to so

mu priborile njegove zmagovite moralne sile. — Z ozirom nase in na svoje ne more biti delavcu vse eno, kako je naše šolstvo. Delavec nima materialnih zakladov, da bi jih kot dedščino zapustil svojim otrokom. Hoče jim pa napolniti duše z vedo in krepostmi, da ne podležejo v borbi življenja; hoče jim ugledati pot do boljšega socialnega stališča, da ne bo prehajalo trpljenje od roda do roda, temveč da bo tudi delavskemu otroku omogočena lepša in lažja eksistenca v našem narodu. Vsako mesto bo zavzemal s toliko večjo vneto in iskrenostjo, ker so ga že domače razmere socialno toliko izobrazile, da mu ni vsako individualno življenje le samo sebi namen, temveč da moraš v vsaki javni funkciji služiti blaginji splošnosti, ki si nje sestavni in enakopravni del in člen. Kakor je torej zanimanje delavskega ljudstva do šolstva nadahnjeno z namisljivo samoobrambo in samopomoči, tako mu daje plemenita volja do službe v celoti in skupnosti visoko potenco kulturnosti.

— Naše oči torej z opravičeno pažnjo motrijo, kako se presnavlja v naši mladi državi šolstvo, ki je sedaj oproščeno iz klešč starega, morečega birokratizma. V enem mahu je taka preosnova nemogoča, ker je treba šolstvo v vseh panogah preurediti tako, da bo služilo zgolj potrebam in zahtevam ljudstva. Če je Narodna vlada prevzela šolstvo v svojo last, mora poskrbeti istočasno, da iz tega šolstva izgine vse, kar spominja na minule čase nemoralnega robstva tujim interesom in kar bi utegnilo zavesti šolstvo v stare struge šablonstva in osebnih ambicij nezmožnih ljudi, ki so bili doslej šolstvu in učiteljstvu v kvar. — Veseli nas, da se je naše učiteljstvo — tako ljudskošolsko kakor srednješolsko — takoj ob prehodu v novo dobo dvignilo v svoji stanovski zavednosti do enodašnje zahteve, da morajo z odpravo dosejanega sistema pasti tudi osebe, ki so bile izvršujoč činitelj temu sistemu. Na vodilna mesta v šolskem nadzorstvu hočejo dobiti naši učitelji, ki jih za taka mesta usposablja strokovna izobrazba in moralna kakovost. Iz te zahteve je razvidno, da na teh mestih doslej ni bilo takih mož in da je treba tej zahtevi strokovnih učiteljskih organizacij takoj ugoditi, ako hočemo imeti pogoje, ki zagotavljajo nemoteno službeno delovanje. Če pomislimo, da je tudi v šolskem nadzorstvu izražen sistem nezgodne in od vseh zavržene Šusteršičeve politike ter protikulturnega stremljenja nemško - nacionalnih birokratov, se moramo postaviti na stran našega učiteljstva ter z vso odločnostjo tudi od svoje strani poudariti opravičenost njegove zahteve! Dolžnost Narodne vlade je, da očisti atmosfero, spravi s poti vse te ostanke žalostne preteklosti in ustvari možnost uspešnega, neodvisnega in neoviranega učiteljskega vzgojnega in poučnega delovanja! Zalostno bi bilo, če bi osebe več veljale nego stvar! Iz učiteljskega strokovnega časopisja smo spoznali, da je ta zahteva učiteljskih organizacij utemeljena tudi z ozirom na osebno kvalifikacijo prizadetih funkcionarjev v šolskem nadzorstvu. In ni na zadnjem mestu treba poudariti, da je v demokratični državi glas organizacij — vox dei! — Poleg tega vprašanja, ki je v prvi vrsti moralnega, a ravno zato važnega značaja, teče vprašanje uredbe in zenačenja učiteljskih prejemkov. V tem pogledu smo stali mi vedno na strani učiteljstva — tako naglašamo tudi danes, da je treba to sramoto vendar enkrat odpraviti. Rešitev materialnega vprašanja je sedaj toliko nujnejša, ker so padle deželne meje ter je treba med bivšim kranjskim, štajerskim, primorskim, koroškim učiteljstvom izbrisati gmotne razlike ter njega plače postaviti na višino, ki bo zagotavljala človeka vredno in dostojno eksistenco. — V interesu našega šolstva bomo skrbno pazili, kako bodo reševali ta važna vprašanja. Mi stojimo na strani učiteljstva ter ga hočemo podpirati ob njegovih stvarnih in utemeljenih zahtevah. — Veseli nas, da se širi zanimanje do šolstva in našega stanu med najširše plasti našega naroda. Ljudstvo je na naši strani; upajmo, da se postavi na našo stran tudi oblast, ki je koncem koncev le izvršujoč faktor volje naroda! Tako govori ustavno načelo demokratizma! —

Šolstvo na Ogrskem. Ogrski brzojavni urad poroča: Minister za uk in bogočastje, Lovaszky, je izdal naredbo, po kateri naj velja v državnih osnovnih šolah za materinski jezik oni, ki ga govori večina učencev kot materinski jezik. Ta odredba, pravi omenjeni urad, pomenja popolno enakopravnost narodnosti v šolah.

Madžari se branijo Habsburžanov. Dunajska »Neue Freie Presse« je priobčila članek, v katerem govori o možnosti, da se vrnejo Habsburžani na čelo ogrske države. Budimpeštanski listi registrirajo to poročilo z velikim ogorčenjem. Vsi za-

trjujejo, da je prelom med Madžarsko in Habsburžani definitivni in da nimajo slednji na Ogrskem ničesar več iskati. Prvi predsednik madžarske republike bo grof Karolyi. Popolnoma izključeno je, da bi mogel priti za to mesto v poštev nadvojvoda Josip, čeprav je zaprosil na notranjem ministrstvu dovoljenja, da sme izpremeniti svoje ime v Josip Alcsut, da hoče torej postati — plebejec.

Sole v Trstu. Iz Trsta nam poročajo z dne 18. t. m.: Italijanski guverner je ukazal, da se morajo zopet odpreti vse mestne sole, ki so seveda italijanske. Odločitve o slovenskih ljudskih šolah, o slovenski realni gimnaziji in o učiteljski šoli ni, a bojazen v tem oziru ni utemeljena, ker bomo znali z vsemi sredstvi braniti svoje najprimitivnejše pravice. — Tudi naše učiteljstvo je dobilo poziv, naj vložijo prošnje, da hoče ostati v Trstu in službovati pod novo upravo. — Težke so naše materialne skrbi, ker ne vemo, kdo in ali nas bo sploh kdo 1. decembra plačal. Ob čem bomo živeli?

Iz Sežane nam poročajo: Naše učiteljstvo v vsem okraju stoji zavestno ob strani ljudstvu v tej težki prehodni dobi, ko tičimo pod silo italijanske okupacije. Naš nadzornik Kante je odpotoval v Ljubljano do Narodne vlade, da uredi vprašanje naših službenih prejemkov, ker sicer ostanemo 1. decembra brez sredstev.

Požunski profesorji proti Čehoslovakom. Ogrski korespondenčni urad poroča z dne 18. t. m.: Proforski zbor požunskega vseučilišča je amsterdamski vladi poslal brzojavko, ki v njej zahteva odločne ukrepe, naj se prepreči, da bi Požun zasedli Čehoslovaki in ga izločili iz zveze ogrske države.

Naučni minister v vladi Češkoslovaške republike je bivši socialnodemokratski državni poslanec Haberman.

Pozdrav iz Bolgarije. Naš stanovski tovariš in prijatelj Grančarof, učitelj na dekliškem liceju v Sofiji, nam piše: »Veselim se osvobojenja naroda Slovencev, Hrvatov in Srbov ter jim čestitam o svobodni, veliki Jugoslaviji! Naj živi edinstveni narod SHS! Naj živi njegovo zavedno in združeno učiteljstvo! Tudi naši nesrečni Bolgarski vstaja solnce svobode, ko smo se otrsli nemškega jarma Koburžana Ferdinanda! V mislih in srcih smo Vaši, z Vami se združimo, ko pride naša doba! Vsem bratske pozdrave! — Vaš Grančarof.«

Upravna komisija pod vodstvom dr. viteza Zolgerja je predložila načrt za prehodno upravo v ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani. V načrtu so zarisane smernice, v okviru katerih naj se izdelajo nadaljnje naredbe za posamezne oddelke. Načrt je z malimi izpremembami Narodna vlada sprejela. Treba je še odobrenja Narodnega Vječa v Zagrebu. Ta načrt določa tudi ustanovitve višjega šolskega sveta SHS v Ljubljani. Kolikor smo poučeni, so določeni učiteljstvu v tej korporaciji 4 zastopniki, in sicer ljudskošolskemu dva in srednješolskemu dva. Te zastopnike voli učiteljstvo samo. Vsak član ljudskošolskega, oziroma srednješolskega učiteljstva voli le enega zastopnika (proporčni sistem)! Zastopnika cerkve bosta dva. Enega zastopnika izvoli poverjeništvu za socialno skrbstvo, in starši izberejo tudi enega zastopnika. Tega imenuje za sedaj občinski svet ljubljanski. Člani višjega šolskega sveta bodo tudi njega predsednik in deželni šolski nadzorniki. — Kadar pride do volitev, določijo naša dva kandidata naše organizacije. Tudi o načinu izvolitve obvestimo pravočasno članstvo Zaveze, ker prihaja v poštev vse učiteljstvo, združeno v njej. — Opozarjamo na komunikacijo Narodne vlade SHS v Ljubljani, ki ga prijavljamo v današnjem listu!

Mladina na cesti. Narodna vlada razglašala: »Pocestno mladino je treba spraviti v kraj. Brezposelno njeno pohajkovanje ni le vzrok šolskim zamudam in neuspehom, marveč tudi vir vlačugarstva, beraštva, tatvinam in nenravnim grdobijam. To je dognana stvar, in baš na podlagi tega spoznanja so vsepovsod pričeli ustanavljati dnevna zavetišča, kakršnih šteje že več tudi Ljubljana, pa jih bo treba pomnožiti ali vsaj razširiti in pri tej priliki nemara tudi preosnovati. — Značilno je, da je bilo o priliki letošnjih aprilskih demonstracij prijatih zaradi udeležbe pri pobujanju šip in plenjenju kar 22 ljudskih solarjev in solaric. Enako znatna je bila udeležba ljudskošolske mladine pri gorostasnih tatvinah zadnjih dni. — Ne manjka pozivov in naredb, ki naj bi preprečevale brezposelno in nenadzorovano potikanje dece po cestah. Toda brezuspešne so in bodo, ker in dokler ni sil, ki jim gre briga, da se ti pozivi in naredbe tudi dejansko izvrše. Pa komu bodo ta briga? Policijski straži? Ta niti vsemu drugemu ni kos. Uprl bi se pa tudi zdravi

čut prebivalstva temu, da se otroci preganjajo po policiji; uprlo bi se taki nakani sigurno zlasti učiteljstvo, glavni in najpolicanejši zastopnik in zagovornik šolske mladine: Vzgojitelja otroku, ne policaja! Dokler le moremo, obvarujmo deco pred stikom s policijo in kazensko sodnijo! —

Mladina je dragocen temelj naše vsesplošne srečnejše bodočnosti! Zato je socialna dolžnost nas vseh, da se brigamo za počete mladine na cesti in da jo devljemo v red. Ker smo demokratje, naj nič ne šteje te brige pod svojo častjo. Zlasti ne učitelj, bodisi ljudski, bodisi srednješolski, saj se po novodobnejšem naziranju njegovega poklica delovanje nikakor ne konča v šolski sobi, marveč bodi on vzgojevalec v pravem in najširšem pomenu besede. Njegovemu sodelovanju v boju zoper brezposelno pohajkovanje šolske mladine bi bilo tem težje odreči, ker je baš on po poklicu strokovnjak v vzgoji, pa tudi najboljši pozna mlade pohajkovalce. Že njegov opomin utegne največ zaleči; ako ne bi zalegel, nasledoval bi mu opomin staršev ali njih namestnikov, za tem napotitev v dnevno zavetišče; ako vse to ne bi zaleglo, bi prišla v poštev prisilna oddaja v vzgojevališče. — Prelepa je naloga, da iz medle, mehkužne, učenju in delu sovražne pocestne mladine vzgojimo krepak, pošten, bister in delaven rod; vredna je ta naloga, da zastavimo zanjo vse svoje sile vsi! — To je drugačna beseda, nego je bila ona, govorena dne 10. t. m. skozi okno nadzornika dr. Opeke!

Polemika.

Labodja pesem kateheta A. Čadeža, urednika »Slovenskega Učitelja«.

V 11. števu »Slovenskega Učitelja« pošle urednik in katehet A. Čadež na str. 232. pod naslovom »Na stari tir...« tako:

»Komaj smo se bili otrsli pikrosti in osebnih žalitev v političnih in strokovnih listih, že so se sprožili — ob svitanju mlade Jugoslavije — iz nam protivne učiteljske organizacije osvetni streli, ki jih ne moremo kar tako prezreti. Ako name ravajo naši tovariši v »Zavezli« na tak način posezati v vrste »Slomškove zveze«, kakor so začeli v najnovjšem času, potem bi bili mi prisiljeni, da popolnoma opustimo sedanjo svojo lojalno kompatibilnost do njih.

Zalitev posameznih naših članov — je žalitev celotne naše organizacije! Kako bi zavreščalo, ko bi mi začeli s takim načrtom in s tako netaktnostjo! Ako se hoče kdo igrati z boljšeštvom, naj posledice pripiše samemu sebi.

Boljševiški nastop, ki je dobil izraza tudi v 4. točki, 3. odst. spomenice, objavljene v listih 7. novembra, je mučno učinkoval celo v krogu članov Narodne vlade.* Podpisani je pač tudi načelnik »Slomškove zveze«, a ta je dobil spomenico v podpis neposredno pred odhodom deputacije, ki je spomenico izročila Narodni vladi.

Kaj bodo ukrenili na to neumestno in nekolegialno brskacijo — da rabimo najmilejši izraz — prizadeti gg. nadzorniki zajedno z deželni šolskim nadzornikom, ne vemo; to pa vemo, da so vsi, v kolikor jih poznamo, možje, ki so kar moč zavzeti za napredek našega šolstva in katoliške vzgoje, pa so prejšeslej tudi dovolj izpričali, da imajo za to potrebno strokovno izobrazbo, zmožnosti in — pošteno srce. Nekateri med njimi so naravnost vzor pravih nadzornikov. Vsem ustreči, ustreči osobito vsemu podrejenemu učiteljstvu, pa uprav najboljši nadzornik ne more in ne sme; zakaj, ni treba razlagati.

Naj se sprejme ta naša izjava kot izraz nemalega začudenja in upravičene indignacije nad tem, kar se je započelo najnovjši čas v nam nasprotnem taboru slov. učiteljstva. Sloge in medsebojnega zaupanja tako ravnanje ne bo pospešilo.

Tako pisanje je predrzo inčal jivo. Na odbor Slomškove Zveze je izinkovalo tako, da je pri priči vzel Čadežu uredništvo »Slovenskega Učitelja«, da torej niti 12. števu tekočega letnika ne bo več on uredil, saj je opravičena sumnja, da ne vtihotapi v glasilo Slomškove Zveze zopet kaj temu enakega ali pa še kaj hujšega, kar bi bila tudi za Slomškovo Zvezo še večja žalitev. S tem je tudi dovolj jasno povedano, koliko je verjeti in zaupati Čadeževemu peresu. Ker so ga odstavili od uredništva, so ga obsodili in so obenem izjavili, da se z njegovo pisavo ne strinjajo, ker je neresnična, podla in zlobno zasukana. Zagrizenemu Šusterčičancu

* Narodna vlada je to sporočila — Čadežu! Zakaj ne pove tega tistim, ki so ji izročili spomenico? V kakem razmerju pa si stojita Narodna vlada in katehet Čadež? — Uredn.

so dali zaslužen plačilo, in za naše nadaljnje skupno delo je le prava sreča, da so se tovariši v Slomškovi Zvezi odločili do tega radikalnega koraka: odstranili so človeka, ki je v najkritičnejšem času zlorabil njihovo zaupanje ter brizgnil z očitanim boljševiškim nastopom na nas in nanje poslednji strup svoje politične strasti, nestrpnosti in nespravljivosti!

Osvetni strel iz nam protivne učiteljske organizacije! Lojalna kompatibilnost! Zalitev posameznih naših članov — je žalitev celotne naše organizacije! Mili bože, kam je ušel trezni razum urednika Čadeža! Odkar so mu vzeli »Domoljuba«, ni imel mesta, kjer bi se zopet lahko razigrala razdirajoča njegova nprav, vzgojena v Lampetovi šoli. Komaj se ga je dotaknil dih svobode — evo, že so planili z verige vsi besni in se zasukali v divjem plesu po »Slovenskem učitelju«. Imeli bi dovolj povoda, da se osvetimo. A mi navajamo sama gola dejstva, ki imajo danes tako čudotvorno moč, da se nad storilci sama maščujejo. Ravnali so z mečem, in z mečem bodo končani. In gorje tistim, ki po njih prihaja pohujšanje. Tako nekako govori sveta beseda, ključica kazni nanje, ki so kazni zaslužili. Mi le pospešujemo naravni razvoj, ker smo prepričani, da je treba brezpogojno odstraniti osebe, ki škodujejo stvari. Da ravnamo prav, v tem nas potrja sedaj tudi Čadež, ki se je — prostovoljno ali po naročilu — dvignil na stol zagovornikov, toda beseda se mu preobrača v obsodbo tistih, ki bi jih naj zagovarjal!

O spomenici so se zastopniki Zaveze in Slomškove Zveze posvetovali dne 2. t. m. ves dan. Tudi »boljševiški nastop« je produkt treznega preudarka. Če je spomenico podpisal predsednik Slomškove Zveze, je storil to popolnoma prostovoljno in le Čadežu se naj zahvali za žaljivo očitavanje, glaseče se tako, kakor da bi ne vedel, kaj podpisuje. Le Čadež ga ima za tako neumnega!

Kaj ukrepanje nadzorniki — tega ne vemo. Če bi se ravnali po položaju in po razpoloženju, ki vlada proti njim med učiteljskim sploh, bi se sami umaknili s svojih mest. Ako pa tega sami in prostovoljno ne store, jih primorajo k temu drugi, ki imajo v šolstvu vsaj toliko besede in moči, kolikor si ju domišlja Čadež. In to se gotovo zgodi — danes ali jutri — to je le vprašanje časa. Čim prej — tem bolje zanje in za šolstvo, ki neče takih nadzornikov, kakršne priporoča Čadež, ampak ki nujno rabi takih nadzornikov, kakršne hoče imeti iz Šušteršičevih in Kaltenegejevih krempljev osvobojeno narodno šolstvo!

Čadež je napravil svojim varovancem slabo uslugo. Da izpodbijemo njegovo poveljevanje, ne smemo zamolčati ničesar, karkoli vemo in karkoli postavlja Čadežev slavospev v drugačno luč — resnice! »Nemalo začudenje in opravičena indignacija« prešine vso javnost, ko ji bo dana prilika spoznati, na kak stari tir želi slepota in neiskrenost bivšega privedi naše ubogo šolstvo! A eno dobro stvar je Čadež le dosegel: njegovo ravnanje je pospešilo slogo in medsebojno zaupanje! To je edini lep akord Čadeževe labodje pesmi!

Govor skozi okno.

Dne 10. t. m. je sklical deželni šolski nadzornik dr. Opeka nujno konferenco nadučiteljev, voditeljev in voditeljic ljubljanskih in bližnjih okoliških ljudskih šol, ki smo o njej že poročali v zadnji številki ter povedali tudi svoje mnenje. O tej konferenci imamo sedaj avtentično poročilo pred seboj. G. nadzornik je dal to poročilo natisniti v 11. številki »Slovenskega učitelja«, ki jo je kot zadnje svoje delo razdirajoče tendence uredil katehet Čadež.

To poročilo govori doslovno tako: »Govore pred tolikim številom očitanih zastopnikov učiteljstva o avtoriteti, si ne morem kaj, da ne bi pristavil naslednje opombe, katero sem točno premislil in jo bom dobesedno tako prebral, kakor jo hočem imeti zapisano v zapisniku te konference, zato, da jo ne bo mogel nihče kako prevračati. — Ne gre pa — vsaj tako mislim — na vaš naslov, marveč govornica bodi skozi okno.

Gospoda! Ako pa hočemo vzgajati mladino v spoštovanju do avtoritete — in to moramo — potem je treba, da imamo sami čut in zmisel za avtoriteto. Kajti drugače: Nihče ne more dati tega, česar nima sam. Zato pa se meni ne zdi, da bi bili baš vzor-ozgojitelji tisti, ki avtoriteto izpodkopujejo in tisti, ki z njimi soglašajo.

Gospoda, to pa se godi pri nas, in sicer v nekem učiteljskem glasilu, kjer se čezdolge pogosteje napadajo razni šolski funkcionarji. Gospoda! Jaz ne bom nikogar branil ali zagovarjal, najmanj seveda

sebe. A na eno bi opozoril. Tisti vaši predstojniki, s katerimi vi niste zadovoljni, — opomba, kakor sem rekel, je govornica skozi okno — tisti vaši predstojniki torej imajo zopet predstojnike. Pred te nesite svoje pritožbe! To je postavna in prava pot. Pred predstojnike vaših neposrednih predstojnikov stopite in pred njimi z dokazi, s konkretnimi slučajmi ugotovite, da so vam le-ti krivični in za svoja mesta nesposobni, in jaz prav nič ne dvomim, da se bo zgodila pravica vam in slovenskemu šolstvu. To je legalna pot. Te poti ne nastopiti — pač pa v javnem listu sramotiti in zaupanje jemati, to pa ni početje plemenitih značajev — to je rušenje avtoritete od strani tistih, ki so jo dolžni gojiti. Ta pot vodi v prostaštvo in boljševištvu, kjer bi pa ne smela biti obljubljena dežela jugoslovanske mladine.

Ker je g. nadzornik govoril skozi okno, in sicer na naslov »nekega učiteljskega glasila«, naj nam dovoli, da mu odgovorjamo tudi skozi okno, da se bo jasneje in razločneje slišalo! Ker ne moremo biti tako oblastni, kakor je g. nadzornik — čujmo njegovo ponosno besedo: »... kakor jo hočem imeti zapisano v zapisniku te konference!...« zato ga vljudo prosimo, naj si naš odgovor zapiše v spomin ter se — če je to njegovi razvajeni oblastnosti mogoče — po njem ravna!

O avtoriteti smo govorili že zadnjič v članku »Trnje in lovore«. Taka avtoriteta, ki jo ima dr. Opeka v mislih, za nas ni avtoriteta. Spoštovanja ne moremo izkazovati njemu, ki spoštovanja ni vreden ali pa je spoštovanje z oholostjo, nesamostojnostjo, s krivicami zapravlil. In kjer ni spoštovanja, tankaj tudi avtoritete ni. Izključeno pa je, da bi bil za nas avtoriteta že vsak, ki mu je Šušteršič, Lampe ali Kaltenegger (ali pa vsi trije obenem!) na beraško palico pedagoškega osebenkovanja obesil tablico z napisom »c. kr. okrajni šolski nadzornik«. Takšna avtoriteta morda imponuje gospodu Flachsmannu, gospodu Palici, gospodu Pikelovcu ali učeniku iz Loških hribov, ki je oprtav prenašal hlevski gnoj — nam demokratom pa ne imponuje! Ravno, ker hočemo biti »vzor-odgojitelji«, javno kažemo na nesposobne ljudi, ker so v javnih službah in ima javnost pravico, da se zanima zanje. Šola je namreč zaradi javnosti, saj vendar starši svoje otroke pošiljajo v šolo in imajo pravico in dolžnost, da se zanimajo kako ljudje imajo šolstvo v rokah. Kdor nima svojih otrok, ta ne more čutiti, kakšna je skrb staršev zaradi pouka in vzgoje njihovih otrok. Ker so bili za naše nadzornike imenovani le najožji somišljeniki Šušteršičeve politike, popolnoma odvisni od njegove milosti, ne more biti javnost z njimi zadovoljna, ker je ravno javnost obsodila Šušteršiča in vse njegove privrse! (Naj dr. Opeka vpraša samega sebe, kdo ga je napravil za nadzornika!) Naš list je glasilo naše javnosti. Zato nas prav nič ne briga, ali je dr. Opeki in drugim ostankom Šušteršičevih — Kaltenegejevih samovlade všeč ali ne, kaj mi pišemo! Mi se zavedamo, da izpolnjujemo svojo dolžnost! Če pa kdo misli, da ga po krivici »napadamo«, on si lahko poišče zadoščeno pred kazenskim sodnikom! Vsak očiitek smo dokazali, a nabranega materiala še davno nismo izčrpali. Mi hočemo, da se ozračje v Jugoslaviji očisti, da začnemo v novi državi in v novi dobi z novim delom in z normalnimi, urejenimi razmerami! In to iz edinega vzroka, ker se — da bomo kdaj »vzor-odgojitelji« — ravnamo po pesnikovi devizi: »Izpopolnitev bodi moj edini vzor!« Izpopolnimo se, a popolni nismo, ker realne popolnosti njevog delež, ta že s tem dokazuje, da je silno domišljav in nadut in da sodi v dobo demokracije po priliki tako, kakor pest na oko ali ščurek v juho!

Utemeljene pritožbe prinašamo na vid in sluh vsakomur, ki jih hoče videti in slišati. Naši predstojniki in predstojnikov predstojniki jih tudi morajo, ker niso niti gluhi niti slepi. Kako globoko tiči dr. Opeka v starem birokratizmu, je razvidno iz njegove zahteve, da bi morali te pritožbe lepo spisane prinesiti v vložni zapisnik deželne šolskega sveta — potlej bi imele uspeh. Kakor da bi tam drugače govorili, nego govorimo sedaj! Forma hi bila pač druga, a vsebina ista. Če pa sme govoriti Opeka skozi okno — menimo — da smemo tudi mi! Ako se o Božiču vrši učiteljski shod, potem bo govor še glasnejši! Čuli ga bodo do belega Zagreba in do kraljevega Belgrada. In od nekdaj pride tudi odmev! Če nečedo prej ničesar slišati, pa bodo takrat — radi ali neradi. Radovedni smo, kako bo potem dr. Opeka odgovarjal — skozi okno!

In končno se je dr. Opeka spozabil tako daleč, da namiguje s prostaštvo in boljševištvom! Ali ve, kaj govori s take-

ga mesta?! Ali je rekel kako besedo Čadežu tisti čas, ko nas je v »Slovenskem učitelju« naganjal s pariškimi apaši in barcelonskimi revolucionarji? In ko nas je deželni šolski svet bičal s škorpijoni? Kdo pa je zadnjih pet — deset let uganjal večje prostaštvo in večji boljševizem, ako ne najbližja Opekina okolica. Vidi se, da nekateri ljudje še vedno plavajo v stari kranjski mlakuži, zato neženirano mečejo s takimi izrazi okrog sebe. Bog ve, če razumejo, kaj govore? Prostaštvo in boljševištvu! Škandal, da deželni šolski nadzornik tako govori! Skozi na stečaj odprto okno mu pošiljamo eno in drugo nazaj! Habeant sibi!

Iz Jugoslavije.

— Kaj je pa to?! Sedanji čas osveticnice Pravice in posestrime ji Resnice je odkril ta-le skandalozni slučaj: Invalida in enoletnega prostovoljca učitelja Valclava Deržaja, ki bi bil rad dobil službo v Ljubljani, je vojaškemu poveljstvu nekdo tako-le ovadil (v nemškem jeziku): »Enoletni prostovoljec Deržaj Vaclav je prišel k meni in me je prosil za kako mesto. Govoril mi je, da je invalid — iz vojske odpuščen — in kot tak išče službe. Po tej izpovedi nisem človeku zaupal. On je slepar in nanj je treba posebno paziti.« — Pod to denunciacijo je podtaknjeno ime nadučitelja Jakoba Dimnika, ki kaj takega o Deržaju ni nikdar govoril, niti zapisal. Kako tudi? Saj noben ljubljanski nadučitelj nima pravice oddajati služb! Obratno je res! Tov. Dimnik se je potezal za Deržaja in ga priporočal ljubljanskemu nadzorniku Lavtižarju! — Deržaj je bil — preden je šel k vojakom — učitelj na Ostrožnem brdu. A ljubljanski deželni šolski svet (recte Kaltenegger) je poročal vojaškemu poveljniku (v nemškem jeziku): »Enoletni prostovoljec Deržaj Vaclav ni bil še nikdar učitelj, je tukaj nepoznan in se ni tuuradno javil pri nobenem okrajnem šolskem nadzorniku.« — Tej neistiniti uradni trditvi nasproti stoji resnica, da se je Deržaj oglašil pri treh nadzornikih: pri Lavtižarju, Gabršku in Thumi! Razvidno je torej, da so sovražne sile spletkarile proti mlademu naprednemu učitelju, dokler ga niso oblekle v vojaško sukunjo. Zaradi takih neresničnih uradnih izjav je dobil Deržaj pri vojaštvu usodno označbo »p. u.« in je bil poldrugi mesec v zaporu. In ni dosti manjkalo, da se mu ni pripetilo še kaj hujega! Ni torej nič čudnega, da so morali v takih razmerah v vojaško službo ljubljanski oženjeni in stari učitelji: Wider (umrl v Podgorici; kdo ima njegovo smrt na vesti?), Petrič, V. Sadar, Novak, Potočnik in drugi, oproščeni pa so bili mladi samci: Jerše, Lončar, Wagner i. dr. Le vprašajte Lavtižarja, v kateri učit. organizaciji so prvi, v kateri drugi? (Mi nismo nikomur nevoščljivi, kdor je bil oproščen in rešen trpljenja vojaškega suženstva in vojnih grozot — narobe: vsakemu to privoščimo. S tem hočemo le pokazati na dvojno mero, ki je z njo javni šolski funkcionar uveljavljal svojo strankarsko politiko. Ta igra z življenjem stanovskih tovarišev mu gotovo ni v čast! — No, Deržajev slučaj je tako tipičen in kričeč, da se moramo v interesu časti in morale kar najintenzivneje zanj zanimati, dokler ne zalotimo denuncijanta in ponarejevalca podpisov! Zdi se nam, da drži sled na pravo mesto... Potem pa pride — dan plačila!

— Društvo učiteljev slovenskih obrt. nadalj. šol. Pred petimi leti se je ustanovilo društvo učiteljev slovenskih obrt. nadaljevalnih šol; a razen ustanovitve ni o društvu ničesar slišati. Takratni tov. predsednik naj društvo zopet oživi! Čas kliče na delo! Treba bo ustanoviti več slovenskih obrtnih nadaljevalnih šol, posebno na Koroškem, Štajerskem in Primorskem; treba bo v to svrhu izobraziti zadostno število učiteljstva; treba bo novih predpisov za obrt. nadalj. šole pri čemer mora učiteljstvo z večletno prakso sodelovati, itd. Društvo se bo lahko obrnilo na narodno vlado v Ljubljani, da priredi že l. 1919 na državni obrtni šoli v Ljubljani strokovne tečaje za učitelje obrt. nadalj. šol. — O Božiču zboruje v Ljubljani Slov. Šol. Matica in upravni odbor Zaveze; lahko pridejo tudi zastopniki našega društva na posvetovanje!

— Neokusnost in breztaktnost! Ljubljanski nadzornik Franc Lavtižar se baha nasproti vsakomur, kdor ga hoče poslušati, da mu ne odide nadzorniško mesto, ker je njegov protektor član Narodne vlade, g. poverjenik dr. Lovro Pogčnik, ki je z Lavtižarjem v svaštvo. Ne verjamemo, da bi v naši demokratski državi kaj veljale in kaj držale take kvalifikacije strogo rodovinskega in oseb-

nega značaja! Sicer pa — počakajmo, kak uspeh bo imela taka neokusnost in breztaktnost! Vsi dostojni ljudje se neizprosno drže načela, da morajo s sistemom pasti tudi vse osebe — nosilke tega sistema. Ne verjamemo, da bi bilo z Lavtižarjem drugače.

— Seje aprovizacijskega odbora ljubljanskega učiteljstva se odslej redno vrše vsakih 14 dni v »Učiteljski uskarni«. Prva prihodnja seja bo dne 2. decembra t. l. ob 6. zvečer. Posebe ne bo nihče več vabljeno.

— S slovenske trgovske šole v Ljubljani. Komisija za začasno vodstvo in likvidacijo deželne uprave je odstavila vodjo Dermastijo in učitelja Kolenca. Vodstvo je poverila učitelju Gogoli.

— Z ljubljanskega učiteljskega. Glavni učitelj Petsche je odstavljen. Bil je konfident bivše c. kr. ljubljanske policije, ki ji je redno vsak teden prinašal »poročila«.

— Narodna vlada v Zagrebu je vzpostavila docenturo za slov. jezik in literaturo. Pol leta pred vojno je hrvatski ban dal dr. Fr. Ilesiču v Ljubljani »veniam legendi« (docenturo), a začetkom vojne, ko je bil dr. Ilesič tožen veleizdajca, na pritisk z Dunaja iz vojnopolitiških razlogov razveljavil. Narodna vlada je sedaj na predlog filozofske fakultete zagrebskega vseučilišča dr. Ilesiču vrnila docenturo. Prav je tako in veseli nas to!

— Opravila pri poverjeništvu za socialno skrbstvo so razdeljena tako-le: Vodstvene skbi, mladinska skrb, organizacija zasebne dobrodelnosti in boj za prava beraštvo, višji deželnosodni svetnik Milčinski; skrb za vojne poškodovance in zaostale sorodovince, kolikor niso ta opravila že poverjena ravnatelju državne obrtne šole Ivanu Subicu, komisar Prepeluh; obrtno delavno pravo in varstvo delavcev, posredovanje dela, skrb za ljudi brez dela in varstvo izseljenec: dr. Lemež; skrb za begunce, stanovanjstvo, socialno zavarovanje: koncipist dr. Žužek.

— Natečaj za telovadnega učitelja. Na državni višji realki v Ljubljani je izpraznjena stalna služba učitelja za telovadbo z dohodki X. činovnega razreda državnih uradnikov. Pravilno opremljene prošnje je predložiti predpisanim potom Narodni vladi v Ljubljani — oddelku za uk in bogočastje — do dne 15. decembra 1918. Prosilci morajo biti izprašani iz slovenskega učnega jezika. Na zakasnele ali nedostatno opremljene prošnje se ne bo oziralo — Poverjeništvu za uk in bogočastje.

— Imenovan je za rednega profesorja za splošno in eksperimentalno patologijo in farmakologijo na medicinski fakulteti hrvatskega vseučilišča v Zagrebu dr. Miroslav Mikuličić, asistent graškega vseučilišča.

— »Hrvatski Branik«, dnevnik za politiko in gospodarstvo, je pričel izhajati v Sarajevu. Zato pa je prenehal »Hrvatski Dnevnik«.

— Na državni obrtni šoli v Ljubljani nameravajo, ako se oglasi zadostno število učencev, otvoriti z novim letom 1919 zopet stavbno-obrtno šolo za zidarje, tesarje in kamenoseke, obstoječo iz pripravljalnega in dveh strokovnih tečajev, katerih vsak traja po pet mesecev. Ti tečaji imajo namen, podati pomočnikom zgoraj omenjenih obrtni ono znanje in one spretnosti, ki so podlaga uspešnemu obrtovanju in jih usposabljaajo za mojstrske izkušnje. Odnodno izpričevalo skrajša tesarjem in kamenosekom predpisano praktično uporabo za eno leto. Absolventje dobe tudi službe železniških mojstrov pri državnih železnicah. Poštno in telegrafsko ravnateljstvo jih sprejema za stavbne pomočnike; ako napravijo potem teoretične in praktične izpite, lahko dosežejo službo poštnih oficiantov. Sprejemni pogoji so dovršena ljudska šola, 17. leto in dokončana učna doba v obrti. Vpisnina znaša 2 K, šolnina 5 K. V to svrhu naj se zglase učenci pri ravnateljstvu državne obrtne šole v Ljubljani takoj ustno ali pisмено in naznanijo svoj natančni naslov.

— Umrl je dne 9. t. m. tovariš Alojzij Trobiš, nadučitelj v Koprivnici pri Rajhenburgu, star 64 let. Blag mu spomin! Preostalom iskreno sožalje!

— Iz šolstva. Narodna vlada SHS v Ljubljani, poverjeništvu za uk in bogočastje, je od službe kot šolska nadzornica suspendirala šolskega svetnika prof. dr. Henrika Swobodo, okrajnega nadzornika za vse nemške ljudske in meščanske šole na Kranjskem, izvzemši one v Kočevskem, Novomeškem in Črnomaljskem okraju, ter nadučitelja Matija Primoscha, okrajnega nadzornika za nemške ljudske šole v okr. Kočevje, Novo mesto in Črnomelj. Njima podrejene šole je podredila šolskim nadzornikom za slovenske šole dotičnih okrajev. — Prof. Jos. Vesel z